

**GEZİ PARKI EYLEMLERİ SONRASINDA YAZILI
BASINDA LGBTİ'LER: KIRILMA VE SÜREKLİLİKLER***

**REPRESENTATION OF LGBTİ'S IN THE PRESS AFTER
GEZİ PARK PROTESTS**

Nalan OVA¹

ÖZ

Gezi Parkı eylemleri “kentsel dönüşüm projesi” kapsamında Taksim Meydanı’nda bulunan Gezi Parkı’nın yıkılarak yerine alışveriş merkezi yapılmasına karşı çıkan gruba, polisin müdahalesiyle başlamış ve kısa sürede anarşistlerden İslamcılara, ulusalcılardan feministlere, LGBTİ'lere kadar çok sayıda grubu bir araya getirip kitleselleşmiştir. Romanlar, sokak çocukları ve diğer kent yoksullarının yanı sıra kentsel dönüşüm sürecinden olumsuz yönde etkilenen grupların başında gelen LGBTİ'ler, Gezi Parkı eylemlerinde en görünür aktörlerden biri olmuştur. LGBTİ'lerin eylemlere aktif biçimde katılımı, 1990'lardan itibaren başlayan kimlik ve tanınma mücadelelerinde önemli bir dönüşüme işaret edip etmediği meselesini tartışmalı hale gelmiştir. Bu çalışmanın konusu ise, Gezi Parkı eylemlerinin kimlik ve tanınma mücadelelerinde yarattığı potansiyelin LGBTİ'lere yönelik haberlerin dilinde bir dönüşüm ortaya çıkarıp çıkarmadığının analiz edilmesidir. Basındaki LGBTİ temsillerine hâkim heteroseksist, ayrımcı ve ötekileştirici dilde bir dönüşümün

* Bu çalışmaya göstermiş olduğu katkı ve emeğinden dolayı Doç. Dr. Çağla Kubilay Kamiloğlu'na teşekkür ederim.

¹ Yrd. Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, nalan.ova@gmail.com

* Makale Geliş Tarihi: 14.07.2016

Makale Kabul Tarihi: 19.12.2016

ortaya çıkıp çıkmadığı, eşcinsel ve transların ulusal basındaki temsil biçimleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada 31 Mayıs-31 Aralık 2013 tarihleri arasında *Hürriyet*, *Milliyet*, *Radikal*, *Yeni Şafak* ve *Zaman* gazetelerinin internet sitelerinde “LGBT”, “LGBTİ”, “eşcinsel”, “gey”, “lezbiyen”, “trans”, “transseksüel” ve “travesti” anahtar sözcükleri kullanılarak yapılan taramada 321 habere ulaşılmış ve bu haberler söylemsel eklemeleri üzerinden analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gezi Parkı Eylemleri, LGBTİ, Yazılı Basın, Temsil, Görünürlük.

ABSTRACT

The Gezi Park protests started due to police violence against a group that protested against the “Urban Renewal Project”. The “URP” required the building a mall in the place of Gezi Park in Taksim Square. In a short while, the protests gathered a variety of groups from anarchists to Islamist, from nationalists to feminists as well as LGBTİ’s and it became a massive movement. LGBTİ groups became one of the most prominent actors in the protests. Beside Romans and gamins, LGBTİ’s are the most affected groups. Their active participation in the resistance period had an important role for their legitimacy struggle. Thus, it is claimed that the Gezi Struggle pointed a breakdown in their recognition of identity in their legitimacy struggle, which has lasted since the 1990’s. It is also important to analyse, whether the Gezi Park protests affected a change in the amount of recognition, the LGBTİ community received in the news. This study aims to reveal whether or not, the protests provide recognition of LGBTİ individuals’ identity as well as whether or not it provides their movement with greater legitimacy. This will be accomplished by analyzing the news from mass media in terms of how it represents gay and trans people. 321 news articles about LGBTİ individuals which took place in pioneer representations, such as *Hürriyet*, *Radikal*, *Milliyet* and *Zaman*, *Yeni Şafak* newspapers, of mass media in Turkey dating between 31 May 2013 and 31 December 2013 using the keywords “LGBT”, “LGBTİ”, “gay”, “lesbian”, “trans”,

“transseksual”, “transvestite” were analysed on the basis of discourse.

Keywords: Gezi Park Protests, LGBTI, Press, Representation, Publicity.

GİRİŞ

2013 yılının Mayıs ayının son günlerinde başlayan ve yılsonuna kadar azalarak devam eden, ancak etkileri hâlâ tartışılan Gezi Parkı eylemleri, Türkiye’de eşine az rastlanır ölçüde pek çok farklı toplumsal ve siyasal grubu bir araya getirmesi nedeniyle Türkiye siyasi tarihinde önemli bir an’a işaret etmektedir. Gezi Parkı eylemleri İstanbul Taksim’deki Gezi Parkı’nın bulunduğu alanın yerine alışveriş merkezi yapmak için parktaki ağaçların sökülmesine karşı çıkan küçük bir grubun protestosu ile başlamıştır. Ağaçların sökülmesine karşı çıkan gruba güvenlik güçlerinin müdahalesi ile birlikte Gezi Parkı’ndaki eylemler kısa bir süre içinde sosyal medya aracılığıyla genişleyerek Türkiye’nin pek çok kentinde kitlesel protestoları başlatmıştır. Bu protestolarda, ulusalcı, milliyetçi, İslamcı, anarşist, feminist, eşcinsel, sosyalist pek çok grup bir araya gelerek toplumsal ve siyasal alanda uygulamaya konulan neoliberal politikalara karşı itirazlarını ve bu politikaların dönüşüme yönelik taleplerini dile getirmişlerdir.

Farklı toplumsal grupları belirli ortak talepler etrafında bir araya getiren protestolarda LGBTİ’lerin Türkiye’nin pek çok kentinde kitlesel bir biçimde yer alması ise, eşcinselleri ve transları protestoların en görünür aktörlerinden biri haline getirmiştir. Türkiye’de sokak çocukları ve Romanların yanı sıra kentsel dönüşüm sürecinden en çok etkilenen grupların başında LGBTİ’ler gelmektedir. Özellikle translar, devlet tarafından uygulanan politikalar nedeniyle uzun yıllardır kent merkezlerinden dışlanmakta ve nefret cinayetlerine maruz kalmaktadır. Neoliberal politikaların doğrudan bir yansıması olarak kentsel dönüşüm sürecinin en önemli mağdurlarından biri olan LGBTİ’ler için Taksim Gezi Parkı gibi parkların ve yeşil alanların ise, sosyalleşme mekânları olarak farklı ve önemli bir anlamı bulunmaktadır. Tam da bu nedenle İstanbul Taksim’deki Gezi Parkı’nın ortadan kaldırılarak yerine alışveriş merkezi yapılmasına karşı çıkan LGBTİ’ler, ilk günden itibaren de Gezi Parkı eylemlerinin en görünür aktörleri arasında yer almışlardır. Kentsel dönüşüm sürecinin dışında, LGBTİ’lerin Gezi Parkı’ndaki varlıkları, eylemlere katılan bir LGBTİ aktivistinin de belirttiği gibi (Uluğ ve Acar, 2014), eşcinsel ve translara karşı toplumsal ve siyasal alanda varolan ayrımcı ve dışlayıcı politikalar nedeniyle, Türkiye’de LGBTİ’lerin zaten uzun yıllardır heteroseksist, otoriter, erkek egemen sisteme karşı bir mücadele içinde olmaları ile de yakından ilişkilidir (172). Yalnızca İstanbul’da değil, Türkiye’nin pek çok kentinde

LGBTİ'lerin gerek örgütlü gerekse de bireysel olarak protestolardaki aktif katılımları ile birlikte farklı toplumsal gruplarla yaşanan “karşılaşmalar” ise, aynı zamanda toplumsal algıda LGBTİ'lere yönelik önyargılı, ayrımcı ve dışlayıcı bakış açısında da bir değişime yol açmıştır. Yükselbaba vd.'nin (2014: 33) 19 Temmuz-1 Ağustos 2013 tarihleri arasında İstanbul'da çeşitli park forumlarında yaptığı araştırma, azınlık grupların ve Kürtlerin yanı sıra LGBTİ'lere ilişkin düşüncelerin olumlu yönde değiştiğini bulgulamaktadır. 1990'lardan itibaren başlayan meşruiyet mücadelelerinde Gezi Parkı protestolarının, kimliklerinin tanınması ve önyargıların kırılması sürecinde önemli bir aşamaya işaret ettiği LGBTİ aktivistleri tarafından da dile getirmektedir.² Toplumsal alanda LGBTİ'lere yönelik dışlayıcı ve önyargılı tutumun Gezi Parkı protestoları döneminde yaşanan karşılaşmaların etkisiyle bir dönüşüm geçirdiğinin en somut göstergesi ise kendini 2013 yılının Haziran ayında gerçekleşen 21. Onur haftası yürüyüşünde göstermiştir. 21. Onur Yürüyüşü'ne Türkiye'de ilk kez 50 binden fazla kişi katılmıştır.

Bu çalışmanın konusunu ise, Gezi Parkı eylemleri ile başlayan dönemin LGBTİ'lere yönelik önyargıların kırılması, LGBTİ kimliklerinin tanınması ve meşruiyet kazanımının basının haber dilinde bir karşılığının olup olmadığının analizi oluşturmaktadır. Nitekim medyada eşcinsellere ve translara yönelik temsillerin sorunlu olduğu çeşitli araştırmalarda ortaya konmuştur.³ Haber metinlerinde kimi zaman bir “magazin” unsuru olarak görülen eşcinsel ve translar kimi zaman da şiddet ve fuhuş bağlamında temsil edilmekte, bu nedenle cinsel kimlik ve şiddet eylemleri arasında doğrudan bir bağ kurularak söz konusu bireyler kimliklerinden dolayı “suçlu” olarak işaretlenebilmektedir. “Suçlu” olarak işaretlenmedikleri durumlarda da “şiddete uğrayan”, “cinayete kurban giden”, seks işçisi olmak istemeyen “mağdur”, “kurban” olarak resmedilmektedirler.

Kısaca bu çalışmada Gezi Parkı eylemleri ile başlayan dönemin Türkiye'de LGBTİ hareketinin kimlik ve tanınma mücadelesinde herhangi bir kırılmaya işaret edip etmediği sorusu ulusal basında LGBTİ'lere yönelik haberlerin analizi çerçevesinde yanıtlanmaktadır. Landau'nun da belirttiği gibi (2009: 81), eşcinsellerin ve transların medyada temsiline ilişkin ortaya konan akademik

² Örneğin *Radikal* gazetesinde yayımlanan röportajda, Levent Pişkin eylemlerin kendileri için tarihsel bir dönüm noktası olduğunu, 21 yıldır edinemedikleri meşruiyeti orada edindiklerin söylerken, Görkem Ulumeriç de eylemler sırasında yaşanan dayanışmanın önyargıların kırılmasında etkili olduğunu ifade etmiştir (*Radikal*, “Doğduğu Andan İtibaren Direnişte Olanlar”, 26.06. 2013).

³ Bu araştırmalarla ilgili kapsamlı bir değerlendirme “LGBTİ'ler, Medya ve Temsil” başlıklı bölümde yer almaktadır.

çalışmalar, LGBTİ hareketinin eşit yurttaşlık ve kimliklerinin tanınmasına ilişkin mücadelesinde önemli bir aşamaya işaret etmektedir. Bu çalışmalar, LGBTİ'lerin politik birer yurttaş olarak medya metinleri aracılığıyla nasıl inşa edildiği meselesine de ışık tutmaktadır.

Bu bağlamda çalışmada, basındaki LGBTİ temsillerine hâkim heteroseksist dilde Gezi Parkı eylemleriyle birlikte bir dönüşümün ortaya çıkıp çıkmadığını analiz etmek amacıyla eylemlerin başladığı 31 Mayıs 2013 tarihinden itibaren yedi aylık süre boyunca ulusal basının önemli temsilcileri olan *Hürriyet*, *Milliyet*, *Radikal*, *Yeni Şafak* ve *Zaman* gazetelerinde ilgili haberler incelenmiştir. *Hürriyet* ve *Milliyet*, Türkiye'de ana akımı temsil eden iki büyük gazetedir.⁴ *Radikal*, daha çok "liberal sol"a yakın bir gazete olarak tanınsa da AKP iktidarıyla birlikte sola yakın kadrolarının önemli bir bölümünü tasfiye etmiştir. Bununla birlikte bu gazete özellikle ötekileştirilen toplumsal gruplara ilişkin daha duyarlı bir habercilik tarzıyla bilinmektedir. *Yeni Şafak* gazetesi İslami-muhafazakâr bir çizgide olup hükümete yakın bir politik pozisyona sahiptir. Yine İslami-muhafazakâr bir çizgiyi benimseyen *Zaman* ise Fethullah Gülen Cemaati'ne aittir.⁵ Her iki gazete de İslami-muhafazakâr okuyucu kitlesine hitap etmekle birlikte, Gezi eylemlerine yaklaşımlarında ortaya çıkan farklılık, çalışmada örnekleme dâhil edilmelerinde etkili olmuştur. Hrant Dink Vakfı'nın yaptığı bir araştırmanın sayısal olarak da ortaya koyduğu gibi, Gezi eylemleri sırasında *Yeni Şafak*, eylemlere karşı olan tavrını net bir şekilde gösterirken, *Zaman*'ın "duruş belirtmeyen" tavrı daha baskındır (2013: 50-51).⁶

⁴ AKP, iktidara gelmesinden ve iktidarını güçlendirmesinin ardından medya alanında yaptığı düzenlemelerle ana akım medyanın mülkiyet ilişkilerini önemli ölçüde değişime uğratmıştır. Bu değişikliklerle, ana akım medyanın önemli bir bölümü, siyasal iktidara yakın sermaye gruplarının eline geçmiş ve böylece hükümetin medya karşısındaki konumu güçlenmiştir. Daha açık bir ifadeyle, hükümet medya için sermayeden daha güçlü bir belirleyen haline gelirken, medya yeni bir ekonomi-politik merkez etrafında yapılandırılmıştır. Bu değişim, ana akım medya yerine "merkez medya" kavramını daha kullanışlı hale getirmektedir (Depeli, 201: 40). Böylece daha önce "merkez"de olmayan İslami muhafazakâr eğilimli medya grupları da AKP döneminin "yeni merkezindeki" yerlerini almıştır. Türkiye'nin medya mimarisinde yaşanan bu değişime rağmen LGBTİ'ler konu olduğunda ana akım medya ile İslami-muhafazakâr medya arasındaki eski ayrımın varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Bu nedenle çalışma bu "eski" ayrım temel alınarak yapılandırılmıştır.

⁵ Uzun yıllar Fethullah Gülen Cemaati'ne ait yayın organlarından biri olan *Zaman*, Mart 2016'da yapılan Kayyum ataması ile birlikte, söz konusu cemaat ile herhengi bir bağlantısı kalmamıştır.

⁶ Diğer yandan *Zaman* gazetesinin İngilizce versiyonu olan *Today's Zaman*'ın ise Gezi Parkı eylemlerine daha açıktan destek veren haberler ve yazılar yayımladığını belirtmek gerekir (Özdoğan, 2013).

Çalışmada Gezi Parkı eylemlerinin başladığı günden 2013 yılı sonuna dek söz konusu gazetelerde LGBTİ'lerle ilgili yayımlanan tüm haberler incelenmiş ve toplam 321 haber, söylemsel eklemlenmeleri üzerinden analiz edilmiştir.

1. LGBTİ'LER, MEDYA VE TEMSİL

Türkiye'de 1990'ların ortalarından itibaren LGBTİ'lerin bir araya gelerek oluşturdukları kendi alternatif medyası, hareketin örgütlenme, kimlik ve tanınma mücadelesinde önemli bir aşama olmuştur. LGBTİ hareketinin kendi medyası aracılığıyla örgütlenme sürecine ivme kazandıran ise, tüm dünyada olduğu gibi, ana akım medyanın ayrımcı ve heteroseksist temsil ve anlamlandırmalarına karşı kendi sözleriyle bir mücadele yürütmenin gerekliliğini hissetmeleridir.

1980'ler boyunca, LGBTİ'ler ana akım medyada “kestirilemeyen, tekinsiz” varlıklar olarak işaretlenirken, kimlik içindeki tüm heterojen unsurlar ortadan kaldırılarak eşcinsellik “homoseksüel” ya da “travesti” ve “transseksüel” kategorileri içinde eritilmekteydi. Gazetelerin ancak üçüncü sayfalarında görünür olabilen eşcinseller ve translar, “cani, sapık, çocuklara kötü örnek olan, fuhuş yapan ahlaksızlar” olarak tanımlanmaktaydı. LGBTİ'lerin medyayla ilişkisindeki bu ilk dönemde, ilgili haberlerin tümünde eksik olan özne ise eşcinsellerin kendileri oldu. Eşcinsel ve transların bu “yokluk haline” ilişkin farkındalığı ile birlikte LGBTİ-medya ilişkisi yeni bir aşamaya geçti. LGBTİ aktivistleri tarafından “ortaya çıkış” ve “medyadan kaçış” olarak tanımlanan bu ikinci döneme, LGBTİ grupların medya ile nasıl bir etkileşim içinde olmaları gerektiğine dair yürüttükleri tartışmalar yön verdi. Kimi gruplar, medyada görünür olmayı mücadele açısından önemserken, başka bazı gruplar açısından süreç medyayı “toptan inkâr etmeye” dayalı bir stratejiye doğru evrildi. Bu tartışmaların sonucunda, “kendi sorunlarımıza kendi yarattığımız sözlerle sahip çıkmalıyız” diyen bir grup önderliğinde 1994'te Türkiye'nin ilk gey ve lezbiyen dergisi *Kaos GL* ortaya çıktı. Derginin üçüncü sayısının ana akım medyada “haber” olması ise, “medyadan kaçış” sürecini, medya ile görüşmeye, anlatmaya ve iknaya dayalı bir stratejinin benimsenmesine bıraktı. Örgütlü eşcinsel hareketin kendi medyasıyla egemen medya tarafından “görünür” olması, *Kaos GL*'nin ardından yeni alternatif oluşumlara kapı araladı (Özbaş, 2009: 77-83; Erol, 2011: 452-455).⁷

LGBTİ grupların kendi medyalarını oluşturmaları ile örgütlü mücadelenin yeni bir aşamaya geçmesi, Türkiye'de LGBTİ-medya ilişkisini de dönüştürmeye

⁷ Örneğin lambdaistanbul %100 GL, Cins dergileri ile kendi medyasını yaratırken, Anadolu Ayları grubu *Pençe*'yi, Bursa'da Spartaküs grubu da aynı isimli *Spartaküs* dergilerini yayımlamaya başladılar.

yönelik bir mücadeleyi de içerdi. Bu dönemin başlangıcını ise, Kaos GL grubunun kendi pankart ve flamalarıyla 2001 yılındaki 1 Mayıs eylemine katılımları oluşturdu. Eşcinsellerin ve transların 1 Mayıs eylemindeki görüntüleri Türkiye’de ana akım medya için de bir dönüm noktası oldu. Bu dönemde pek çok gazete ve televizyon bu olayı birinci sayfadan ve ilk haber olarak verdi.

Ancak tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de medyaya hâkim homofobik, ayrımcı ve heteroseksist dil, eşcinsel ve transların toplumsal ve siyasal alanda yürüttükleri kimlik ve tanınma mücadelesini görmekten ve yansıtmaktan uzaktır. Bu durum özellikle Türkiye’de medya metinlerinde LGBTİ’lerin temsiline ilişkin yapılan çalışmaların bulgularında da kendini göstermektedir. Kaos GL’nin yürüttüğü “Medya İzleme Çalışması” kapsamında 2008 yılında gazete ve dergilerde LGBTİ konulu haberler üzerinden eşcinselliğin temsiline ilişkin rapora göre, eşcinsellik medyada konuyla ilgili hiçbir bilgi ve haber vermeyen haberle temsil edilmektedir. Gazetelerde genellikle 3. sayfa haberi olarak yer bulan LGBTİ’ler haber metinlerinde birer “cinsel obje”, köşe yazılarında ise, “magazinel nesnelere” olarak sunulmaktadır. LGBTİ örgütlerinin basın açıklamalarının ve basın toplantılarının yalnızca alternatif yayın organlarında yer bulabildiğine dikkat çekilen raporda, ana akım medyanın LGBTİ’lerin yaptıkları açıklamaları haberlerine taşımadıkları vurgulanmaktadır (14-35). Söz konusu raporda ayrıca, medya ve sansür meselesinin LGBTİ’ler söz konusu olduğunda iki ayrı biçimde işlediğinin de altı çizilmektedir. Bir yandan LGBTİ örgütlerinin kendi söz ve eylemleri ana akım medya tarafından bir anlamda “sansüre” uğrarken, diğer yandan da örgütlerin yayınlarını yasaklamaya yönelik bir çaba söz konusudur (36).⁸

“Bir Yanlış Var Bu Temsilde: Medyaya Müdahil Olmak” (Depeli ve Çaylı-Rahte, 2009) başlıklı çalışmada ise, 2009 yılının ilk beş ayında farklı siyasal eğilimlere sahip gazetelerde cinsel azınlıkların temsili incelenmiştir. Araştırmaya göre, LGBTİ’leri konu edinen haberler liberal basında nefret suçları ve bu suçlarla ilgili şiddet haberlerini kapsamaktadır. İslami-muhafazakâr gazetelerin bu konuda “mesafeli” bir tutum sergilediğine dikkat çekilirken, tabloid gazetelerde ise pornografik ve mizahi bir temsilin öne çıktığı belirtilmektedir. Çalışmaya göre, Kemalist, sol ve liberal demokrat ideolojiye yakın gazetelerde,

⁸ Gazeteci-yazar Tuğrul Eryılmaz da (Kaos GL, 2009), politik içerikli bir dergi olan *Nokta*’yı çıkarmaya başladıkları 1983’te ilk kez Türkiye’de bir derginin eşcinselleri derginin kapağına taşıyıp onlarla ilgili bir yazıyı yayımlamaya hazırladıkları süreçte yaşadıkları deneyimi aktarmaktadır. Eryılmaz bu dönemde derginin sahipleri tarafından “söz konusu yazının içeriğinde eşcinsellere ilişkin olumsuz herhangi bir ifadenin yer almadığı konusunda eleştirildiklerini ve yazının bir yerine eşcinselliğin bir şekilde hastalık olduğu ifadesinin eklenmesi gerektiğine” ilişkin bir uyarının kendilerine yapıldığını ifade etmektedir.

genel olarak LGBTİ'lerin hak mücadelesine duyarlı bir dil geliştirilmiştir. Depeli başka bir çalışmasında (2013) ise, LGBTİ grupların yeni Anayasa yazım sürecine müdahilliklerinin merkez medya tarafından haberleştirilme biçimlerini analiz etmiştir. Yazar, *Hürriyet*, *Milliyet* ve *Akşam* gazetelerinin LGBTİ hak mücadelesine ilişkin eylemleri ve etkinlikleri ayrımcılıktan uzak bir haber diliyle aktarmaya çalıştığını, diğer gazetelerde ise haber içeriklerinin daha çok dinsel ve ahlaki söylemlerle kurulduğu sonucuna ulaşmıştır.

“Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Basında Eşcinselliğin Sunumu: Hürriyet ve Sabah Örneği (2008-2009)” başlıklı çalışmada da, 2008-2009 yılları arasında iki gazetede eşcinsellerle ilgili haberler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir (Kılıç, 2011). Buna göre her iki gazetede ilgili haberlerin % 56'sı dış ülkelerde gerçekleşen olay ya da açıklamalardan, % 29'u ise yerel ve ulusal düzeydeki olaylardan oluşmaktadır. Söz konusu çalışmada dikkat çeken önemli bir nokta, her iki gazetede yer alan haberlerin yalnızca % 40'ında konuyla ilgili LGBTİ'lerin açıklamalarına yer verilmiş ya da bilgisine başvurulmuş olmasıdır. LGBTİ'lerin ve eşcinselliğin yazılı basında temsili ve bu temsil karşında okurun aldığı tutumun araştırıldığı “Eşcinselliğin Yazılı Basında Temsili: Hürriyet Gazetesi Örneği” başlıklı diğer bir çalışmada (Şahan ve Şahan, 2008) ise, *Hürriyet* Gazetesi'nin 2007 yılının ilk üç ayında LGBTİ'lerle ilgili haberler ve haberlere yapılmış okuyucu yorumları incelenmiştir. Çalışmada, eşcinselliğin belirli stereotipler ekseninde “çarpıtılarak” sunulduğu ortaya konulmuş, ayrıca heteroseksist ve homofobik haber diline paralel olarak okuyucu yorumlarında da benzer bir tavrın varlığına dikkat çekilmiştir.

Eşcinsellerin ve eşcinselliğin Türkiye'deki yazılı basında temsilinin ayrıntılı bir biçimde incelendiği “The Media Portrayal of Homosexuality in the Turkish Press between 1998 and 2006” (Hoşcan, 2006) başlıklı diğer bir çalışmada ise 1998-2006 yıllarını kapsayan dönem boyunca farklı ideolojik fraksiyona mensup 22 ulusal gazetede eşcinsellekle ilgili yer bulan haber, köşe yazıları ve röportajlar incelenmiştir. Liberal basında konuya ilişkin yer verilen haberlerde kullanılan dilin sansasyonel ve yargılayıcı olduğuna dikkat çekilen çalışmada, İslamcı-muhafazakâr çizgide yer alan gazetelerin haberlerinde ise eşcinselliğin saldırgan ve dışlayıcı bir dil ile eleştirildiği vurgulanmaktadır. Söz konusu çalışmada liberal ve İslami-muhafazakâr gazetelerden farklı olarak sol liberal gazetelerin haber metinlerinde ve özellikle köşe yazılarında eşcinselliğin ve eşcinsellerin sansasyondan uzak, eşcinsellerin toplumsal alanda maruz kaldıkları ayrımcılığa daha duyarlı bir dil ve içeriğin yer aldığına dikkat çekilmektedir.

LGBTİ grupları içinde ayrımcı ve homofobik temsillerden en çok ayrımcılığa uğrayanlar translardır. Haber metinlerinde çoğunlukla “saldırgan,

sapık, kadın kılığına girerek fuhuş yapan erkekler” olarak resmedilen translar, uzun yıllar medyada AIDS’in yayılmasının sorumluları olarak işaretlenmişlerdir (Berghan, 2011: 145).⁹ Bu işaretlemeler translara uygulanan şiddetin ve nefret cinayetlerinin medya metinleri aracılığıyla toplumsal düzlemde meşrulaştırılmasına aracılık etmiştir.¹⁰ Nitekim medya, nefret suçları kapsamına alınan şiddet eylemlerini haberleştirirken kullandığı dil nedeniyle sıklıkla eylemleri meşrulaştırmakta ve suçun altında yatan ayrımcılığı gizlemektedir. *Transgender* bireylere yönelik saldırı haberlerinde eylem genellikle “mağdurun yarattığı tahrik sonucu” oluşan eylemler olarak sunulmaktadır (Göregenli, 2011: 361). Trans kimliklerle ilgili bir başka çalışmada (Yağlı, 2014) ise, ünlü bir (kadın) oyuncunun cinsiyet geçişi operasyonu üzerinden sosyal medyada toplumsal cinsiyet farklılıklarının nasıl inşa edildiği ve bu söylemsel oluşumda seçilen cinsiyete göre sosyo-kültürel bağlamdaki bakış açılarının nasıl farklılaştığı sorgulanmıştır. Çalışmada, trans kimliklerin “genel ahlaka aykırılık, kamu düzeni, ahlaki değerler ve doğal olmayan durum” kıstasları üzerinden medyadaki etkin figürlerin söylemlerinde yerleşik bir biçimde yer aldığı ifade edilmiş ve sonuçta, oyuncunun kadın cinsiyetinden “makbul” erkek cinsiyetine geçişinin sosyal medyada bir erkeğin kadın oluşundan daha makul karşılandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

LGBTİ’lerin medyada temsilinde ayrımcılığa uğrayan diğer bir grup ise lezbiyenlerdir. Türkiye’de LGBTİ hareketinin kendi içinde de sıklıkla tartışma konusu olan lezbiyenlerin toplumsal ve siyasal alanda maruz kaldıkları farklı ayrımcılık türlerinin “görünmezliği” medya metinlerindeki temsillere de yansımaktadır. “Türk Yazılı Basınında Lezbiyenliğin Sunumu” (Aksoy, 2003) başlıklı çalışmada da vurgulandığı gibi, Türkiye’de yazılı basında lezbiyenler

⁹ Türk basınında AIDS’le ilgili ilk haberlerin çıktığı 1983 yılından itibaren hastalık yalnızca translarla bağlantılı olarak değil daha ziyade bir eşcinsel hastalığı olarak görülmüştür. Murat Toklucu, arşiv çalışmasına dayalı olarak yaptığı değerlendirmede ilk zamanlar ABD’de AIDS’ten ölenlerin eşcinseller ve sırınga kullanan uyuşturucu bağımlıları olması nedeniyle Türkiye’de uzun süre AIDS’in bir eşcinsel hastalığı olduğu fikrinin yaygınlık kazandığını belirtmektedir (2014: 187). Bununla birlikte, 1980’li yıllarda Türk basınında farklı cinsel kimlikler arasında ayırım yapılamadığı ve eşcinselliğin büyük ölçüde transseksüellik olarak anlaşıldığı bir kez daha hatırlatılmalıdır.

¹⁰ Transgender Europe tarafından yayımlanan 2013 yılı raporuna göre, Avrupa ülkeleri arasında transgender bireylere yönelik nefret cinayetlerinin en çok yaşandığı ülke olan Türkiye’de 2008-2013 yılları arasında 34 trans öldürülmüştür. <http://www.transrespect-ransphobia.org/uploads/downloads/2013/TDOR2013english/TvT-TDOR2013PR-en.pdf>.

Transgender Europe tarafından Mayıs 2015’te yayımlanan son raporda ise, 1 Ocak 2008-31 Aralık 2014 dönemini kapsayan yedi yıllık süre içinde tüm dünyada kayıtlara geçen trans cinayetlerinin sayısı 1731 olarak tespit edilmiştir. Söz konusu rapora göre, translara yönelik işlenen nefret cinayetlerinde tüm dünya ülkeleri arasında Türkiye ise 37 trans cinayeti ile dokuzuncu sırada yer almaktadır <http://tgeu.org/tmm-idahot-update-2015/>. Kayıtlara geçen resmi sayı 37 olmakla birlikte, Türkiye’de nefret cinayeti sonucu hayatını kaybeden transların sayısının bu rakamın çok üzerinde olduğu da bilinmektedir.

sıklıkla “suç” ve “trajedi” bağlamında temsil edilmektedirler. Lezbiyenler “sansasyonel” bir eylem içinde yer almadıkları sürece ana akım medyanın haberlerinde kendilerine yer bulamamakta, ancak “işledikleri suçlar” dolayımı ile haberlere konu olmaktadır. Pelin Kalkan (ty) da Türk basınında lezbiyen kimliğinin sunum biçimini incelediği çalışmasında lezbiyenlerle ilgili az sayıda haber yapıldığını ve bu haberlerde de son derece sorunlu temsiller olduğuna işaret etmektedir. Kalkan’a göre, lezbiyen sözcüğü “salt cinsellik, tacizci, suça meyilli, erkek gibi, hakaret ve ilginç bir durum” anlamlarında kullanılmakta ve habercilerin bu konuya dair bilgi eksiklikleri ve önyargılarının olduğu ortaya çıkmaktadır.

LGBTİ’lerin medyada temsilini konu edinen bir diğer çalışma da yine KAOS GL’nin 2013 yılı medya raporudur. Rapor, bu çalışmanın konusunu oluşturan Gezi Parkı eylemleri sürecini de kapsadığı için dikkate değerdir. Günlük gazetelerin içerik analizi yoluyla incelendiği raporda haberlerin %59,9’unun olumlu olduğu, olumsuz haberlerde ise en çok stereotipleştirmenin görüldüğü ifade edilmektedir. Rapora göre olumsuz haberlerde LGBTİ’ler cinsel obje olarak sunulmakta, suçla ilişkilendirilmekte, “bizden olmayan” olarak kodlanmakta, şok edici ya da fantezi ögesi kişiler olarak sunulmaktadır. LGBTİ’lerin hasta, sapkın ya da günahkâr olduğu yönündeki ifadeler de en çok İslami muhafazakâr yayın organlarında yer almaktadır. Raporun bu çalışma açısından önemli bir bulgusu ise, Gezi eylemlerinin medyadaki LGBTİ görünürlüğü açısından olumlu bir ivme yarattığının, ancak bu olumlu eğilimin sonraki aylarda kalıcı olmadığına bulgulanmasıdır (2013: 2).

2. ULUSAL BASINDA GEZİ PARKI EYLEMLERİ VE LGBTİ’LER

LGBTİ’lerin temsiline dair çalışmalarda, medyanın, onları suç, mizah ve pornografi ekseninde temsil ettiği ve hak mücadelesine duyarlı bir temsiline ise son derece sınırlı olduğunun ortaya konduğu yukarıda ifade edilmişti. Çalışmanın bu bölümünde, Gezi Parkı eylemleri ile güçlendiği ileri sürülen toplumsal meşruiyet ve tanınmanın medyaya hâkim olan heteroseksist dilde bir dönüşüme yol açıp açmadığı çözümlenmektedir. Bu doğrultuda, örnekleme oluşturan gazetelerin internet sitelerinde 31 Mayıs 2013-31 Aralık 2013 tarihleri arasında “LGBT”, “LGBTİ”, “eşcinsel”, “gey”, “lezbiyen”, “trans”, “transseksüel” ve “travesti” anahtar sözcükleri kullanılarak ilgili haberler taranmıştır. Bu tarama sonucunda toplam 321 habere ulaşılmış ve bu haberler, “LGBTİ’yi odağa alan ulusal haberler”, “LGBTİ’yi kapsayan ulusal haberler”, “LGBTİ’yi odağa alan dış haberler”, “LGBTİ’yi kapsayan dış haberler” şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 1: LGBTİ Haberlerinin Gazetelere ve Konulara Göre Dağılımı

Haberin bağlamı	Hürriyet	Milliyet	Radikal	Yeni Şafak	Zaman	Toplam
Ulusal-LGBTİ bağlamı	15	20	22	1	4	61
Ulusal-bağlamı LGBTİ değil	34	19	18	5	7	85
Dış haber-LGBTİ bağlamı	58	47	10	1	2	117
Dış haber-bağlamı LGBTİ değil	24	21	3	2	8	58
Toplam	131	107	53	9	21	321

Yedi ay boyunca yayımlanan 321 haberin 175'ini dış haberler, 146'sını ise ulusal haberler oluşturmaktadır. Bağlamı LGBTİ olan haberlerin ulusal ve dış haberler çerçevesinde gazetelere göre dağılımına bakıldığında dış haberlerin *Hürriyet* ve *Milliyet*'te ulusal haberlere göre daha fazla olduğu görülmektedir. *Radikal*, bu konuda ana akım medyanın diğer temsilcilerinden ayrılmakta, bağlamı LGBTİ olan ulusal haberlere daha fazla yer ayırmaktadır. İslami-muhafazakâr basının önemli temsilcileri olan *Yeni Şafak* ve *Zaman* ise incelenen zaman dilimi içerisinde konuya en az yer ayıran gazeteler olmuştur. *Yeni Şafak* toplamda 9, *Zaman* ise 21 habere yer vererek farklı cinsel kimlik ve yönelimlere ilişkin mesafeli bir tutum benimsediğini (bir kez daha) göstermiştir. Sunulan sayısal veriler, LGBTİ'lerin basında temsili konusunda genel bir fikir verse de, Gezi Parkı eylemleriyle birlikte temsilde bir kırılmanın ya da kopuşun olup olmadığının ortaya konması ancak nitel bir okuma ile mümkündür. İlerleyen kısımda basında LGBTİ temsillerinde bir dönüşümün olup olmadığı, ana akım gazeteler ile İslami-muhafazakâr gazeteler arasında yapılan ayırım çerçevesinde çözümlenmektedir.

Toplumsal-Politik Bir Özne ile Magazin Üstünlük Olma Sarkacında Ana Akım Gazetelerde LGBTİ'ler

1980'lerde ve 1990'larda daha çok suçla ilişkilendirilen ve yoğun bir ayrımcılık içeren LGBTİ'lere yönelik söylem, hareketin güçlenmesine koşut olarak 2000'lerde değişmeye başlamıştır. 1980'lerde ve 1990'ların ilk yarısında eşcinselliği transseksüellikle eşitleyen medya, 1990'ların sonlarından itibaren cinsel kimlikler arasındaki ayrımların farkına varmıştır. Bu süreçte translara yönelik ayrımcı, küçümseyici ve aşağılayıcı dil devam etmiş; bununla birlikte eşcinsel erkekler daha olumlu haberlere konu olmaya başlamış ve onlara yönelik ayrımcı dil azalma eğilimi göstermiştir. Daha çok "çoğunluktan farklı bir hayat tarzı olan", ancak "zararsız", hatta "renkli ve eğlenceli" bir insan grubu olarak

LGBTİ portreleri ana akım medyada yoğun biçimde kullanılmıştır. Böylece eşcinsel erkeklerle ilgili olarak renkliliğin öne çıkarıldığı ve belli bir eşcinsel stereotipinin pekiştirildiği, magazin yönü ağır basan bir habercilik tarzı benimsenmiştir. Bununla birlikte LGBTİ'lerin nefret cinayetlerine kurban gitmesi ya da saldırıya uğraması halinde kullanılan dilde önemli bir değişiklik olmamıştır (Erol, 2011: 452-457; Güner, 2004: 96-98).

Gezi Süreci ile birlikte LGBTİ'lerin toplumsal görünürlüğüne artışına koşut olarak medyadaki görünürlükleri artmış olsa da tabloda görüldüğü gibi odağı LGBTİ olan, yani onların eylemlerine, etkinliklerine odaklanan ya da açıklamalarıyla çerçevelenen haberler son derece sınırlı kalmıştır. Odağı LGBTİ olan ulusal haberlerde, önceki döneme koşut biçimde “renklilik” öne çıkarılan bir özellik olmuştur. Gezi eylemlerine denk gelen Onur Yürüyüşü ile ilgili haberden yapılan aşağıdaki alıntı bu yaklaşımın örneklerinden biridir:

Tünel’de saat 17.00’de başlayan, yürüyüşte grup Taksim Meydanı’na ilerlerken, İstiklal Caddesi’ndeki halk alkışlarla destek verdi. Ellerinde gökkuşağı renginde bayraklar taşıyan LGBT Dayanışma Derneği üyeleri, yol boyunca “Dünya yerinden oynar i...eler özgür olsa”, “Her yer Taksim her yer direniş”, “Transfobik devlet istemiyoruz”, “Susma haykır eşcinseller vardır” sloganları attılar. Sloganlara, bir davulcu, bir de darbukacı da eşlik etti. Rengarenk giysilerle yürüyüşe katılanlar, “Direniyoruz ayol”, “Yasak da neymiş ayol”, “Her yerdeyiz ayol” yazan dövizler taşıdılar. (...) Gökkuşağı bayraklarıyla eylem yapan travesti, transseksüel, lezbiyen, gay ve biseksüellere insan hakları aktivistleri de destek verdi. İlginç kıyafetler, makyajlarla eğlenerek eylem yapan grubun attığı sloganlar ve açtıkları dövizler esprili mesajlar veriyordu. Eylemciler Emek Sineması’nın önüne geldiklerinde, “Emek bizim İstanbul bizim” diye slogan attılar (Hürriyet, “Direniyoruz ayol”, 24.06.2013).

Haber metninde eylemcilerin dış görünüşleri ile sloganlarının esprili ve eylemlerinin eğlenceli oluşu öne çıkarılmaktadır. Eylemci grubun biçimsel özelliklerinin merkeze alınması, hareketin bir politik özne olarak tanınması açısından sorun yaratacak niteliktedir. Haberin başlığının da bu tespiti doğruladığını söylemek mümkündür. “Direniyoruz ayol” başlığı, LGBT Blok’un¹¹ eylemler sırasında kullandığı sloganlardan biridir. Bloğun sloganının başlığa çekilmesi hareketin sözünün başlığa taşınması açısından olumlu gibi görünse de hak talepleri yerine magazin yönü ağır basan bir sloganın seçilmiş

¹¹ Gezi Parkı Eylemleri’nin en görünür bileşenlerinden biri olan LGBT Blok, çoğunluğu İstanbul’da yaşayan ve olaylar başlayana dek birbirini tanımayan kişilerden oluşmuştur. Eylemlerin ilk günlerinde parktaki ağaçlardan birine spontane biçimde asılmış bir gökkuşağı bayrağı aracılığıyla bir araya gelen eylemciler LGBT Blok’un kuruluşunu başlatmıştır (Okçuoğlu, 2013).

olması, medyanın LGBTİ'lerle ilgili temsillerinde görülen eğilime uygundur. Ancak yine de haber metni içerisinde eylemcilerin attıkları sloganın verilmiş olması bir politik aktör olarak taleplerine işaret etmektedir. "Emek bizim İstanbul bizim" sloganı ise, LGBTİ hareketinin kendi tikelliğine kapanmış bir hareket olmayıp toplumsal muhalefetin diğer bileşenleriyle dayanışmasına işaret etmektedir. İstanbul'un tarihi mekânlarından biri olan Emek Sineması'nın yıkılarak yerine AVM yapılmasına karşı yapılan eylemlerin selamlanması, LGBTİ hareketin kentsel dönüşüme yönelik tepkisinin bir uzantısıdır. LGBTİ'lerin şehir merkezlerinden çıkarılarak şehrin yalıtılmış mahallelerine sürülmesine karşı, hareketin "Eşcinsel gettolar değil şehrin tamamını istiyoruz" şeklinde ifade ettikleri taleplerine gönderme yapmaktadır.

Trans Onur Yürüyüşü ile LGBTİ Onur Yürüyüşü'ne dair *Hürriyet*'in diğer haberleri ile *Radikal* ve *Milliyet* gazetelerindeki haberler benzer özelliklere sahiptir. "Direndik ayol" (*Hürriyet*, 30.06.2013); "LGBT Taksim'de: Direniyoruz ayol" (*Hürriyet*, 24.06.2013), "Direnişin en renklisi: Yasak ne ayol" (*Radikal*, 01.07.2013); "Onur için renkli yürüyüş" (*Milliyet*, 24.06.2014) başlıklarıyla verilen haberlerin ortak noktası, LGBTİ'lerin sözünü başlığa taşımasına rağmen magazin boyutun ve renkliliğin öne çıkarılmış olmasıdır. İlgili haberlerde magazin boyutunun öne çıkarılarak eşcinsel stereotipleri beslenmekle birlikte haber metinleri içerisinde sorunları ve talepleri de yer bulabilmektedir. Örneğin *Milliyet* gazetesinin ilgili haberinde, renklilik vurgusu haberin geneline yayılsa da son cümlesinde "Yürüyüşte eşcinsel, biseksüel ve trans bireylere yönelik şiddet, kentsel dönüşüm, trans bireylere uygulanan sürgün politikaları ve polis Gezi eylemlerine müdahalesi protesto edildi" (24.06.2013) denilerek hak talepleri kısmen de olsa ifade olanağı bulmuştur. Burada Gezi öncesi haberlerle bir farklılık göze çarpmaktadır. Gezi eylemleri öncesine ait bir çalışma, LGBTİ'lerin sözünün haber metinleri içerisinde pek fazla yer bulamadığına işaret ederken (Kılıç, 2011: 160), incelediğimiz ulusal LGBTİ odaklı haberlerin önemli bir kısmında LGBTİ'lerin ve örgütlerinin sözlerine/açıklamalarına yer verilmektedir. Böylece, açıklamalarına başvurulmadan haberleştirilme pratiğinin kısmen de olsa dönüşüme uğradığı söylenebilir. Örneğin, Haziran ayında gerçekleştirilen Trans Onur yürüşüne ilişkin "Taksim'de lezbiyen, gay, biseksüel, travesti, transseksüel yürüyüşü" (*Hürriyet*, 23.06.2013) başlığı ile verilen haberde, doğrudan İstanbul LGBT Dayanışma Derneği adına açıklama yapan eşcinsellerin sözlerine yer verilmektedir. Benzer bir biçimde "Bıçakladı, elini yıkadı ve hayata karıştı Trans İdil'e bunu yapan aramızda" (*Radikal*, 3.12.2013) başlığı ile verilen haber, sex işçiliği yapan ve müşterisi tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalan trans bireyin kendi ifadelerine yer verilerek yapılandırılmıştır. Ayrıca Gezi sürecini anlamaya dönük olarak yapılan röportajlar yoluyla da LGBTİ'ler kendi sözlerini herhangi bir aracı olmadan

kamusal dolaşıma sokabilmişlerdir. Nitekim KAOS GL Derneği'nin 2013 yılı LGBT Medya Raporu'nda da Gezi sürecinin bir kazanımı olarak bu noktaya işaret edilmektedir (2013: 2).

Gezi Parkı eylemleri, LGBTİ'lerin hem bireysel hem de örgütsel düzlemde kamusal görünürlüğünün artmasına katkıda bulunmuş, bu görünürlük artışı ana akım gazetelerde LGBT/LGBTİ kısaltmasının kullanımına da yansımıştır. 2006 yılında kullanılmaya başlanan bu kısaltmanın (Güner, 2015) haber metinlerinde yer bulması, Gezi eylemlerine kadar oldukça yavaş bir biçimde gerçekleşmiştir. Örneğin *Hürriyet* gazetesinde 2006 yılında yalnızca 1, 2012 yılında ise 14 haberde LGBT/LGBTİ kısaltmasına rastlanmaktadır. Bununla birlikte 2013 yılında çarpıcı bir artış gözlenmiş ve bu sayı 79'a çıkmıştır. LGBT/LGBTİ kısaltmasının kullanımındaki artış, görünürlüğün artışı açısından olumlu gibi görünmekle birlikte LGBTİ aktivistleri bu kullanım biçiminin kendilerini baskılayan, yok sayan ve totalleştiren yanlarına işaret etmektedirler. Örneğin Spod'dan Cihan Hürol'a göre, LGBTİ sözcüğünü kullanmanın yabancılaştırıcı bir etkisi vardır ve eşcinsel demek istemeyen medya bu sözcüğe yönelmektedir. Hürol, bu olumsuz yaklaşımına rağmen yine de medyanın hiç görmemesi yerine bu sözcüğü kullanmasının bile hareket açısından bir kazanım olduğunu belirtmektedir (Cihan Hürol ile görüşme, 29 Ekim 2014). Sözcüğün kullanımındaki artışın hareketi baskılayan bir unsur olduğunu öne süren Alican Kalan ise, Hürol'un aksine, bunun bir kazanım olmadığını, çünkü görünür olmayı engellediğini belirtmektedir (Alican Kalan ile görüşme, 28 Ekim 2014). Remzi Altunpolat da LGBTİ kavram setini, cinsel çoğulluğu, çeşitliliği ve farklılığı vurgulamak üzere kullanmaya başladıklarını, ancak şimdilerde LGBTİ çevreleri dışında yere alan kesimlerin sözcüğü kullanma biçimlerinin muğlak olduğunu belirtmektedir. Özellikle sol/sosyalist kesimlerin sözcüğü "LGBT'çiler" ya da "LGBT'liler" olarak kullandığına dikkat çeken Altunpolat bu kullanımın ayrı bir örgüt, dernek şeklinde bir algı yarattığını söylemektedir (siyasihaber.org, 14.02.2014). Bu olumsuz yorumlarda haklılık payı olmakla birlikte ana akım gazetelerin LGBTİ bağlamı ulusal haberlerinde sözcüğün açılımı çoğunlukla verilmiştir. Böylece bir tür "gizli sözcüğe" dönüştüğü ifade edilen (KAOS GL, 2013: 2) LGBTİ'nin gizeminden kurtarılmasına ve böylece farklı cinsel kimliklerin alenilik kazanmasına ve tanınmasına kısmen de olsa katkıda bulunmuştur.

Gezi öncesi yapılan bir çalışmada LGBTİ'lere dair haberlerin büyük bir çoğunluğunun dış haber olduğu ortaya konulmuştur (Kılıç, 2011). Bu bulgu, bu çalışmada da geçerlidir. Dış haberlerin ulusal haberlerden çok olmasının yanı sıra, LGBTİ bağlamı dış haberler de LGBTİ bağlamı ulusal haberlerden daha fazladır. Böyle bir eğilimin gerisinde, LGBTİ olma halinin daha çok Batı'ya özgü bir var oluş biçimi olduğu varsayımı olabilir. Bağlamı LGBTİ olan dış

haberlerde birkaç yapısal eğilim bulunmaktadır. Dış haberlerde göze çarpan ilk eğilim, LGBTİ olmanın saklanması gereken bir var oluş biçimi olarak işaretlenmesidir. Bu eğilime, *Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde rastlanmaktadır. “Rihanna’dan Ronaldo için olay ima” (*Milliyet*, 06.07.2013), “Forbes’tan ünlü başkana ‘gay’ gafı” (*Milliyet*, 26.07.2013), “Papa’dan tarihi itiraf” (*Milliyet*, 13.07.2013), “ ‘Prison Break’ oyuncusundan itiraf” (*Hürriyet*, 22.08.2013) , “Lady Gaga’dan ‘eşcinsel kimliği’ ile ilgili itiraf” (*Hürriyet*, 17.09.2013), “Ronaldo’yu eşcinsel sandığını ağzından kaçırıldı” (*Hürriyet*, 18.11.2013) gibi haber başlıkları bu eğilimin örnekleridir. “İtiraf”, “ağzından kaçırmak”, “gaf”, “olay ima” gibi sözcük seçimleriyle LGBTİ varoluşun marjinal bir konuma yerleştirildiği ve haberlerin heteroseksist varsayımlara dayalı olarak yapılandırıldığı söylenebilir. Dış haberlerde rastlanan ikinci bir eğilim ise, LGBTİ’leri marjinalleştiren bu haberlerin çoğunlukla ünlü kişiler üzerinden yapılmasıdır. Bu yolla mesele bir magazin ürünü haline getirilmekte ve bu sorunlu temsil biçimi daha da pekiştirilmektedir. Ayrıca Birleşik Krallık adına Alan Turing’den özür dilenmesiyle ilgili haberler “Kraliçe 60 yıl sonra affetti” (*Milliyet*, 25.12.2013), “60 yıl sonra gelen af” (*Milliyet*, 24.12.2013), “Bilgisayar dahisine af çıktı” (*Hürriyet*, 25.12.2013) “Eşcinsellikle suçlanan Turing’e kraliyet affı” (*Hürriyet*, 24.12.2013) gibi başlıklarla verilmiştir. Haber başlıklarında kullanılan “af” sözcüğü, eşcinselliğin bir “suç” olduğuna dair algıyı yeniden üretecek niteliktedir. Her ne kadar LGBTİ olmak Türkiye’de suç olmasa da, haberlerde böyle bir imaya sıklıkla rastlamak mümkündür (Çelikkan, 2003: 36). LGBTİ hareketinin meşruiyeti adına olumlu bir haberin suçla ilişkilendirilerek verilmesi, farklı cinsel kimlikleri marjinalleştirme yöneliminde olan medyanın yapısal eğilimine uygun görünmektedir. Bu noktada belirtilmesi gereken ana akım medya içinde değerlendirdiğimiz *Radikal*’in böyle bir eğilimi sergilememiş ve LGBTİ olmayı marjinal ya da gizli yaşanan bir kimlik olarak tanımlamaktan kaçınmış olmasıdır. “Gey’lere cepten iletişim yasak!” (*Radikal*, 28.10.2013) başlıklı *Radikal*’in haberinde, “gey arkadaşlık sitesi” olarak tanımlanan Grndr adlı internet uygulamasına İstanbul Sulh Ceza Mahkemesi tarafından erişimin engellenmesi “yasak” olarak işaretlenmiştir. Kaos GL medya koordinatörü ve İnsan hakları ve bilişim uzmanı Kerem Altıparmak’ın görüşlerine yer verilen haberde, mahkemenin söz konusu kararı, ifade ve iletişim özgürlüğünü bağlamında tartışılarak eleştirilmiştir. “Trans-queer mültecilerle dayanışma vakti” (*Radikal*, 2.10.2013) başlığıyla verilen haberde de, Türkiye’de yaşayan trans-queer mültecilerin sağlık durumlarının iyileştirilmesi için bir grup gönüllü tarafından bir dayanışma gecesi etkinliğinin düzenleneceği belirtilmektedir. *Radikal*, ayrıca dış haberlerde magazinden uzak bir tavır benimsemiştir.¹²

¹² *Radikal* gazetesinin ana akım gazetelerden farklılaşan bu tavrı diğer araştırmacılar tarafından da ortaya konulmuştur. Ayrıntı için bkz. Hoşcan, 2006; Depeli ve Rahte, 2009.

Örneğin “Eşitlik yoksa votka da yok” (*Radikal*, 5.08.2013), başlığı ile verilen haberde, Rusya devlet başkanı Vilademir Putin’in eşcinsel ilişkileri geleneksel toplum yapısına uygun olmamakla suçlayan yasayı imzalaması sebebiyle İngiltere’deki gey ve eşcinsel barların, Rusya’daki LGBTİ bireylerle dayanışmak üzere Rus votkalarını boykot kararı aldıkları belirtilmektedir. Yine “Eşcinsellere iltica şartı: fotoğraf veya video ile kanıtla” (*Radikal*, 12.10.2013), başlığı ile verilen haberde, zaten kendi ülkelerinde cinsel kimliklerinden dolayı ayrımcılığa uğramış eşcinsellerin İngiltere’ye iltica edebilmek için göçmenlik bürosu yetkililerini “ikna edebilmek” adına fotoğraf veya video kaydı ile cinsel yönelimlerini kanıtlamak zorunda kalmaları eleştirilerek, söz konusu uygulama “olağanüstü engel” olarak işaretlenmektedir.

Türkiye’de LGBTİ’lerin hak talepleri genellikle evlilik hakkı üzerinden gündeme gelmektedir. Buna uygun bir biçimde, çalışma kapsamında incelenen dış haberlerin önemli bir bölümü eşcinsellerin evliliklerine ilişkin olumlu ya da olumsuz düzenlemeleri konu almaktadır. “Eşcinsel evliliğe yasak geldi” (*Milliyet*, 02.12.2013), “Fransa’da eşcinsel evlilik karşıtlığına hapis” (*Hürriyet*, 22.06.2013), “Eşitlik sevinci” (*Hürriyet*, 28.06.2013), “ABD’de eşcinsellere müjde” (*Hürriyet*, 27.06.2013), “Hırvatistan eşcinsel evliliğe hayır dedi” (*Radikal*, 02.12.2013). Örnekler elbette çoğaltılabilir, ancak burada önemli olan LGBTİ’lerin sağlık, barınma, güvenlik, ayrımcılık gibi yaşamın hemen her alanında sorunları ve dolayısıyla hak talepleri varken, bunların çoğunlukla görmezden gelinip meselenin evliliğe indirgenmesidir. Eşcinsel evliliği odağa alan bu haberler, Depeli’nin (2013: 50) de işaret ettiği gibi Türkiye’deki gelişmeler ve tartışmanın muhataplarına ilişkin bilgi içermemekte ve aynı zamanda konuyu Türkiye dışındaki ülkeleri uğraştıran magazin bir meseleye dönüştürmektedir. Yine de sınırlı sayıda haberde diğer hak taleplerinin kısmen de olsa yer bulunduğu söylenebilir: İsveç’te bir okulda cinsiyet açısından nötr bir soyunma odasının açılması (*Radikal*, 07.08.2013), Almanya’da yeni doğan bebeklerin kimliklerinde cinsiyet hanesinin boş bırakılması (*Hürriyet*, 02.11.2013), Avrupa Adalet Divanı’nın eşcinsellere sığınma hakkı vermesi (*Hürriyet*, 8.11.2013), Şili’de eşcinsel cinayetine müebbet hapis cezası verilmesi (*Hürriyet*, 28.10.2013), Fransa’daki bir belediye başkanına eşcinsellere yönelik ayrımcı sözleri nedeniyle ceza verilmesi (*Milliyet*, 28.06.2013) gibi haberler LGBTİ’lerin başka alanlardaki sorunlarına işaret eden haberlerdir. Ancak bu haberlerde de meselelerin Türkiye’de yaşayan LGBTİ’lerin sorunlarıyla bağlantısı kurulmamış, konunun muhataplarına yönelik herhangi bir bilgi sunulmamıştır.

Görünmez Kılma ve Kriminalize Etme Sarkacında İslami-Muhafazakâr Basında LGBTİ’ler

Türkiye’de LGBTİ’lerin medyada temsili üzerine yapılan akademik çalışmalar, İslami-muhafazakâr basının LGBTİ hareketine dair gönülsüz bir habercilik tarzı benimsediğine, başka bir deyişle onları görmezden geldiğine, görmek durumunda kalması halinde ise olumsuz anlamlandırmalara konu ettiğine işaret eder (Depeli ve Çaylı Rahte, 2009; Hoşcan, 2006). Bu çalışma da bu bulguyu doğrulamaktadır. *Yeni Şafak* ve *Zaman* gazetelerinde bu konuda oldukça az haber yapılmış (bkz. Tablo 1), yapılan haberlerde ise LGBTİ’ler ve harekete dair olumsuz önyargılar pekiştirilmiştir.

Örneğin *Yeni Şafak* gazetesi biri ulusal diğeri dış haber olmak üzere LGBTİ’lerin odağa alındığı yalnızca iki habere yer vermiştir. Dış haber, Uruguay’da eşcinsel evliliğin yasallaşması ile ilgilidir (05.08.2013). Bu haberle ilgili olarak belirtilmesi gereken, Uruguay’ın Türkiye’ye oldukça uzak bir ülke olması nedeniyle eşcinsel olma halinin “bizden uzak”, “bizim dışımızda” olarak anlamlandırılmaya yol açmasıdır. “Yurtdışı Türklerde ‘Yunus harekâtı’ ” (26.07.2013) başlıklı diğeri haber ise Hollanda’da yaşayan bir Türk çocuğun velayetinin lezbiyen bir çifte verilmesiyle ilgilidir. Haberin başlığında kullanılan ve askeri terminolojiye ait “harekât” sözcüğü, aynı zamanda, eşcinselliğin savaşılmaya çalışılması gereken bir “marjinal durum”, “hastalık”, “sapkınlık” olduğu yönündeki algıyı harekete geçirmekte ve böylece eşcinsellik “Türlere yönelik bir tehdit” olarak sunulmaktadır. Tehdidin kaynağı ise Batı’dır. Birbirleriyle ilgisiz gibi görünen bu iki haberde, gazete, LGBTİ olmayı Türkiye’den ve Türklerden uzak, onların dışında ve dahası Müslüman olmayan ülkelerde görülebilecek bir var oluş biçimi olarak anlamlandırmaktadır. Bu iki haber bağlamında, İslami söyleme için negatif Batı imgesinin bir kez daha harekete geçirildiği ve böylece “Batı’nın ahlaksızlığı”nın da bir kez daha vurgulandığı söylenebilir.

Yeni Şafak’la karşılaştırıldığında haber sayısı daha fazla olan *Zaman* gazetesi, biri Hindistan’da eşcinsel evliliğin yasaklanmasıyla, diğeri ise Almanya’nın başörtülü kadınlara yönelik ayrımcılıkla ilgili iki dış haber yapmıştır. Hindistan Yargıtay’ının eşcinsel evliliği suç saydığı konu alan haberde (11.11.2013), ülkede 200 binden fazla transın yaşadığı ve translar arasında AIDS hastalığının yaygın olduğu ifade edilmektedir. Haberde Yargıtay’ın kararına ilişkin eleştirel bir tavır yer almadığı gibi, LGBTİ’leri AIDS’le ilişkilendirerek olumsuz önyargılar pekiştirilmektedir. Türk medyası 1980’li yıllarda AIDS’i bir eşcinsel hastalığı olarak görmeye birlikte günümüzde bu değerlendirme ana akım medya açısından geçerliliğini yitirmiş görünmektedir. *Zaman* gazetesinin haberi ise bu önyargının hâlâ varlığını sürdürdüğüne işaret etmektedir. Almanya’da eşcinsellere gösterilen toleransın Müslümanlara gösterilmediğinin vurgulandığı haberde (16.08.2013) ise Müslümanlar ve eşcinseller arasında bir hiyerarşi yaratılmakta; Batılıların

gözünde Müslümanların eşcinsellerden “bile” “aşağıda” olduğu ima edilmektedir. Her iki gazetede de yayımlanan dış haberlerde “biz ve onlar” arasında bir karşıtlık kurulmaktadır. LGBTİ kimliği, “onlara”, yani Batılılara özgü marjinal bir konum olarak işaretlenirken, “biz”, yani Türkler, dahası Müslümanlar bu marjinal kimliğin çok uzağında ve hatta onunla mücadele eden bir grup/kimlik biçiminde anlamlandırılmaktadır.

Zaman'da yayımlanan ulusal LGBTİ bağlamı haberlerin ilkinde yerel seçimlerde Giresun'un Bulancak ilçesinde belediye başkanlığı seçiminde bir eşcinselin aday olmasının Giresunluları üzdüğü haberleştirilmiş (13.09.2013), diğerinde ise Gezi'den sonra ülkenin çeşitli kentlerinde gerçekleştirilen “merdiven boyama” eylemlerinde¹³ kullanılan renklerin LGBTİ renklerine atfı yapılmadığı ifade edilmiştir (30.08.2013). Üçüncü haber ise eşcinsel bir gencin babası tarafından öldürülmesini konu almaktadır, ancak haber metninde cinayete ilişkin eleştirel bir tavır olmayıp, aksine, ailenin, gencin eşcinsel arkadaşlarına yönelik tepkisi öne çıkarılmıştır (15.08.2013). Son haber ise Avrupa'da yaşayan Türklerin çocukların velayetlerinin çeşitli sebeplerle alınarak özellikle eşcinsel çiftlere verilmesiyle ilgili hazırlanan bir raporla ilgilidir. Haberde bu uygulama, Batılı ülkelerin, Türkleri asimile etme çabasının bir parçası olarak görülmekte ve bu yolla eşcinsel olma hali bir tehdit kaynağı olarak anlamlandırılmaktadır (23.10.2013). Gazetenin bu kategoride yer alan az sayıda haberinde LGBTİ'ler hastalık, üzüntü ve hatta ölümle ilişkilendirilmiş ve toplumun değerlerinin dışında bir varoluş biçimi olarak tanımlanmıştır.

İslami-muhafazakâr basında, bağlamı doğrudan LGBTİ olmayan ulusal haberlerde ise LGBTİ'ler bir tür itibarsızlaştırma aracı olarak kullanılmıştır. Özellikle *Zaman* gazetesinde dikkat çeken bir eğilim, LGBTİ'lerle olan temasının vurgulanması yoluyla Kürt hareketinin itibarsızlaştırılmak istenmesidir. “Eylemleri Güneydoğu'ya kaydırmak için ücretsiz gezi düzenleyecekler” (17.09.2013), “Demir: PKK ve BDP Kürtleri benliğinden uzaklaştırıyor” (11.08.2013), “Öcalan'ın yeni partisinin kurultayında ‘Gezi’ mesajı” (28.10.2013), “İstanbul adaylığı için Önder'e ciddi talep var” (25.08.2013) başlıklı haberlerde Kürtler ve LGBTİ'ler birlikte anılarak ve aralarındaki ilişki vurgulanarak itibarsızlaştırmaya yönelik bir strateji uygulanmaktadır. *Yeni Şafak*'ta ise LGBTİ'ler aracılığıyla Kürt hareketini itibarsızlaştırma eğilimine rastlanmamıştır. Ancak bu durum, bu gazetenin LGBTİ'leri bir itibarsızlaştırma aracı olarak kullanmadığı anlamına gelmemektedir. Bu bağlamda bu gazetenin

¹³ Gezi eylemlerinin sönümlenmesinin ardından İstanbul Fındıklı'da bir kişi sokağındaki merdivenleri gökkuşağı renklerine boyamış, ancak belediye ekipleri bu merdivenleri eski rengine çevirmişti. Olayın medyada yer almasının ardından ülkenin dört bir yanında merdivenleri gökkuşağı rengine boyama eylemleri yeni bir direniş biçimi olarak gerçekleştirildi.

hedefi, başta ana muhalefet partisi CHP olmak üzere AKP hükümetine karşı olan toplumsal kesimlerdir. LGBTİ'lerin eylemlerini, etkinliklerini, hak arayışlarını görmemekte ısrarlı olan gazete hükümete yönelik eylemlerin bileşenlerini sıralarken LGBTİ'leri saymaktan geri kalmamaktadır. Böylece hükümete karşı olan toplumsal kesimlerin ve onların eylemlerinin itibarsızlaştırılması mümkün olmaktadır.

3. SONUÇ

Toplumsal ve siyasal alanda var olan tüm eşitsiz iktidar ilişkilerinin medya metinleri aracılığıyla yeniden üretiliyor oluşu, ayrımcılığa uğrayan farklı etnik, dinsel, cinsel kimliklerin medyada temsili meselesini önemli kılmaktadır. Bu noktada, Türkiye'de hâkim heteroseksist yapı içinde ayrımcılığa uğrayan, hak talepleri görmezden gelinen LGBTİ'lerin haber metinlerindeki temsili, var olan eşitsiz ve ayrımcı politikalara karşı nasıl mücadele edilebileceği meselesinden ayrı düşünülemez. Tam da bu nedenle medya metinlerinde LGBTİ'lerin nasıl temsil edildikleri, LGBTİ'lere ilişkin toplumsal düzlemde var olan algının dönüşme potansiyelini ve hak taleplerinin kabul edilme konusunu içinde barındırmaktadır.

2013 yılının Mayıs ayının son günlerinde başlayan ve etkileri hâlâ tartışılan Gezi Parkı eylemlerinin Türkiye'de LGBTİ hareketinin toplumsal alanda görünürlüğünü ve meşruiyetini artırıcı bir etki yarattığı ortadadır. Ancak bu etki, siyasal ve toplumsal düzlemde sınırlı bir nitelik taşımıştır. Zira LGBTİ'lere uygulanan ayrımcı ve dışlayıcı politikaları ortadan kaldırmaya yönelik olarak toplumsal muhalefetin tüm bileşenlerinin ortaklaşa bir mücadele pratiğini gerçekleştirmesine olanak sağlayacak gelişmeler henüz sınırlıdır. Bu tespit, medya açısından da geçerlidir.

Bu çalışmada, Gezi Parkı eylemleri sürecinde LGBTİ'lerin farklı etnik, dinsel, kültürel kimlikten gruplarla yaşadıkları karşılaşmaların Türkiye'de eşcinsel ve transların kimlik ve tanınma mücadelesinde herhangi bir dönüşüme yol açıp açmadığı ulusal basında LGBTİ'lere yönelik haberler analiz edilerek ortaya konulmuştur. Çalışma kapsamında incelenen ana akım gazetelerin haberlerinde genel olarak ayrımcı, cinsiyetçi ve magazinel dilin hala hâkim olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu gazetelerde yayımlanan ulusal haberlerin bir bölümünde LGBTİ'lerin açıklamalarının/sözlerinin yer bulması, basın bir politik ve toplumsal özne olarak LGBTİ'leri ve hareketi kısmen de olsa tanıdığına işaret olarak değerlendirilmelidir. Bazı haberlerde LGBTİ kısaltmasının kullanılması ve zaman zaman açılımının veriliyor oluşu farklı cinsel kimliklerin tanınmasına ve görünürlük kazanmasına olanak sağlaması açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte tek

başına görünürlük kazanmanın bir meşruiyet zemini yaratmak açısından yeterli olmadığına da farkında olunmalıdır. Diğer yandan İslami-muhafazakâr basının farklı cinsel kimlikleri görmezden gelme, görmek durumunda kalması halinde ise gayrimeşrulaştırma, suçla ilişkilendirme şeklindeki geleneksel tavrı devam etmektedir. İslami-muhafazakâr basının iki önemli temsilcisi olan *Yeni Şafak* ve *Zaman*, içinde yaşadığımız koşullar çerçevesinde birbirlerinden farklı konumlara sahip olmakla birlikte farklı cinsel kimliklere yönelik olumsuz anlamlandırmalara yönelme ve böylece olumsuz önyargıları pekiştirme konusunda ortak bir zeminde buluşmaktadırlar.

Son olarak, Gezi Parkı eylemleri, Türkiye’de tartışmasız bir biçimde daha önce yan yana görmeyi asla tahayyül edemeyeceğimiz pek çok farklı etnik, cinsel, dinsel, kültürel kimlikten insanı belirli ortak talepler etrafında bir araya getirebilmiştir. Gezi Parkı eylemleri sırasında fiili olarak “bir arada” olma halinin farklı kültürel kimlikler arasında ittifak alanları yaratıp yaratmadığı, eğer ittifaklar yaratıldıysa bunların kalıcı olup olamayacağı meselesi farklı bir çalışmanın konusu olmanın yanı sıra etkileri de ancak uzun vadede ortaya çıkabilecek bir durumdur. Gezi Parkı eylemleri sırasında var olan “bir arada” olma halinin sadece bir “karşılaşma”dan ibaret olup olmadığına analiz edilmesi ise, Türkiye’de daha demokratik bir siyasal toplumsal yapının yurttaşlar eliyle inşa edilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aksoy, Zeynep (2003), “Türk Yazılı Basında Lezbiyenliğin Sunumu”, Kaos GL (Der.), *Lezbiyen ve Geylerin Sorunları ve Toplumsal Barış İçin Çözüm Arayışları* (Ankara: Vinci): 60-62.

Berghan, Selin (2011), “Transfeminizm”, *Cogito*, 65-66: 140-148

Çelikkan, Murat (2003), “Gey ve Lezbiyen Hareket, İnsan Hakları ve Medya”, Kaos GL (Der.), *Lezbiyen ve Geylerin Sorunları ve Toplumsal Barış İçin Çözüm Arayışları* (Ankara: Vinci): 31-34.

Depeli, Gülsüm ve Rahte, Emek (2009), *Bir Yanlış var Bu Temsilde: Medyaya Müdahil Olmak. Anti-Homofobi Kitabı: Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma* (Ankara: Ayrıntı): 116-121.

Depeli, Gülsüm (2013), “Anayasa Yazım Sürecine LGBT Müdahilliğinin Merkez Medyadaki Görünümü”, Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 18: 38-60.

Doğduğu andan itibaren direnişte olanlar. (2013, 26 Haziran). Radikal.

Erol, Ali (2011), “Eşcinsel Kurtuluş Hareketinin Türkiye Seyri”, Cogito, 65-66: 431-466.

Gezi isyanından yerel seçimlere LGBTİ hareketi. (14.02.2014) <http://siyasihaber.org/gezi-isyanindan-yerel-secimlere-lgbti-hareketi>.

Göregenli, Melek (2011), “Heteroseksizm, Homofobi ve Nefret Suçları. Sosyal Psikolojik Yaklaşım”, Cogito, 65-66: 353-365.

Güner, Umut (2004), “Popüler Kültür ve Medyada Eşcinselliğin “Öteki” Olarak Sunumu”, Kaos GL (Der.), Lezbiyen ve Geylerin Sorunları ve Toplumsal Barış İçin Çözüm Arayışları (Ankara: Vinci): 96-99.

Güner, Umut (2015), “4 Yanlışın 1 Doğruyu Götürmediği Seçim!”, Kaos GL Dergi, 12 Nisan 2015, <http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=19169>.

Hrant Dink Vakfı (2013), “Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil”, Mayıs-Ağustos 2013 Raporu, <http://nefretsoylemi.org/rapor/mayis-agustos-rapor-final.pdf> (13.11. 2013).

Hoşcan, Özlem (2006), “The Media Portrayal of Homosexuality in the Turkish Press Between 1998 and 2006”, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kalkan, Pelin (ty), “Yazılı Basında Lezbiyen Kimliğinin Temsili”, Kaos GL Dergi, <http://www.kaosgldergi.com/dosyasayfa.php?id=2833>.

Kaos GL 2013 Medya İzleme Raporu, http://www.kaosgldernegi.org/resim/yayin/dl/kaos_gl_dernegi_2013_yili_lgbt_medya_raporu.pdf.

Kaos GL (2009). Medyada Homofobiye Son (Kaos GL Dergi Eki), Ankara.

Kılıç, Deniz (2011), “Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Basında Eşcinselliğin Sunumu: Hürriyet ve Sabah Örneği (2008-2009)”. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 1, 143-169. <http://egifder.gumushane.edu.tr/article/view/5000006438/5000006867>

Landau, Jamie. (2009), "Straightening out (the politics of) Same-Sex Parenting: Representing gay families in US Print News Stories and Photographs", *Critical Studies in Media Communication*, 26 (1): 80-100.

Okçuoğlu, Bade (2013). "The LGBT Block", <http://dars.jadaliyya.com/pages/index/15037/rethinking-gezi-through-feminist-and-lgbt-perspect>.

Özbaş, Ali (2009), "Türk Medyasında Eşcinsellik ve Eşcinseller", *Kaos GL*, 76-85.

Özdoğan, Mücahit (2013), "Today's Zaman'ın Gezi Parkı'ndaki Tutumu ve Yeni Siyaset Tasarımı" *Radikal*, 10 Temmuz 2013, <http://blog.radikal.com.tr/medya-televizyon/todays-zamanin-gezi-parkindaki-tutumu-ve-yeni-siyaset-tasarimi-27248>.

Şahan, Engindeniz İdil ve Şahan M. (2008), "Eşcinselliğin Yazılı Basında Temsili: Hürriyet Gazetesi Örneği", 3. Sayfa, Galatasaray Üniversitesi Medya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Bildiri Metni.

Transgender Europe: TDOR Press Release November 13th 2013, <http://www.transrespect-ransphobia.org/uploads/downloads/2013/TDOR2013english/TvT-TDOR2013PR-en.pdf>.

Trans Murder Monitoring, <http://tgeu.org/tmm-idahot-update-2015/>.

Toklucu, Murat (2014), *Türk Erkeği ve Diğer Mucizeler, Zihinler Altında 20.000 Fersah* (İstanbul: İletişim).

Uluğ, Melis Özden ve Acar Gülsüm (2014), *Bir Olmadan Biz Olmak: Farklı Gruplardan Aktivistlerin Gözüyle Gezi Direnişi* (Ankara: Dipnot).

Yağlı, Soner (2014), "Bir Anlatı Mecrası Olarak Yeni Medyanın Söyleminde Trans Bireyler", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (8/1), 267-283.

Yükselbaba Ülker, Koç Cansu, Zarifoğlu Ayça Ece, Çaldıran Ezgi, Kaya Muharrem Enes (2014), "Gezi Parkı Eylemleri: Kamusal Alanın İnşası", *Eğitim Bilim Toplum*, 12 (48): 10-65.

İncelenen Haberler

Fransa'da Eşcinsel Evlilik Karşıtlığına Hapis. (2013, 22 Haziran). *Hürriyet*.

- Taksim’de lezbiyen, gay, biseksüel, travesti, transseksüel yürüyüşü, (2013, 23 Haziran) Hürriyet.
- LGBT Taksim’de: Direniyoruz ayol, (2013, 24 Haziran). Hürriyet.
- ABD’de Eşcinsellere Müjde. (2013, 27 Haziran). Hürriyet.
- Eşitlik Sevinci. (2013, 28 Haziran). Hürriyet.
- Direndik ayol. (2013, 30 Haziran). Hürriyet.
- Prison Break Oyuncusundan İtiraf. (2013, 22 Ağustos). Hürriyet.
- Lady Gaga’dan ‘eşcinsel kimliği’ ile İlgili İtiraf. (2013, 17 Eylül). Hürriyet.
- Şili’de Eşcinsel Cinayetine Müebbet Hapis. (2013, 28 Ekim). Hürriyet.
- Cinsiyet Hanesi X. (2013, 2 Kasım). Hürriyet.
- AB Mahkemesinden Gay’lere Sığınma. (2013, 8 Kasım). Hürriyet.
- Ronaldo’yu Eşcinsel Sandığını Ağzından Kaçırıldı. (2013, 18 Kasım). Hürriyet.
- Eşcinsellikle Suçlanan Turing’e Kraliyet Affı. (2013, 24 Aralık). Hürriyet.
- Bilgisayar dahisine af çıktı. (2013, 25 Aralık). Hürriyet.
- Onur İçin Renkli Yürüyüş. (2013, 24 Haziran). Milliyet.
- Başkana Ayrımcılık Cezası. (2013, 28 Haziran). Milliyet.
- Rihanna’dan Ronaldo için Olay İma. (2013, 6 Temmuz). Milliyet.
- Papa’dan Tarihi İtiraf. (2013, 13 Temmuz). Milliyet.
- Forbes’tan Ünlü Başkana ‘gay’ Gafi. (2013, 26 Temmuz). Milliyet.
- Eşcinsel Evliliğe Yasak Geldi. (2013, 2 Aralık). Milliyet.
- 60 yıl Sonra Gelen Af. (2013, 24 Aralık). Milliyet.
- Kraliçe 60 yıl Sonra Affetti. (2013, 25 Aralık). Milliyet.
- Direnişin en Renklisi: Yasak ne Ayol. (2013, 1 Temmuz). Radikal.
- Eşitlik yoksa votka da yok. (2013, 5 Ağustos). Radikal.
- Bu Soyunma Odası Tamamen Nötr. (2013, 7 Ağustos). Radikal.
- Halkevleri Başkanı: LGBT ile İlişkimiz Gezi ile Başladı. (2013, 15 Ağustos). Radikal.
- Trans-queer mültecilerle dayanışma vakti. (2013, 2 Ekim). Radikal.
- Eşcinsellere iltica şartı: fotoğraf veya video ile kanıtla. (2013, 12 Ekim). Radikal.
- Kürdistanlı Bir Eşcinselim Demek Zor. (2013, 22 Ekim). Radikal.

- Gey'lere cepten iletişim yasak!. (2013, 28 Ekim). Radikal
- Hırvatistan Eşcinsel Evliliğe Hayır Dedi. (2013, 2 Aralık). Radikal.
- Bıçakladı, elini yıkadı ve hayata karıştı Trans İdil'e bunu yapan aramızda. (2013, 3 Aralık). Radikal.
- Papa İlk Dış Ziyaretini Yaptı. (2013, 23 Temmuz). Yeni Şafak.
- Yurtdışı Türklerde 'Yunus harekâtı. (2013, 26 Temmuz). Yeni Şafak.
- Uruguay'da Eşcinsel Evlilik Yürürlüğe Girdi. (2013, 5 Ağustos). Yeni Şafak.
- Demir: PKK ve BDP Kürtleri Benliğinden Uzaklaştırıyor. (2013, 11 Ağustos). Zaman.
- R.Ç. davasının Duruşması Ertelendi. (2013, 15 Ağustos). Zaman.
- Almanya'da Başörtülü Kadınlar İş Piyasasından Tecrit Ediliyor. (2013, 16 Ağustos). Zaman.
- İstanbul Adaylığı için Önder'e Ciddi Talep Var. (2013, 25 Ağustos). Zaman.
- Beyoğlu'nda "merdivenin rengi" Tartışması. (2013, 30 Ağustos). Zaman.
- Giresun'a Eşcinsel Aday Haberleri Üzüntüye Sebep Oldu. (2013, 13 Eylül). Zaman.
- Eylemleri Güneydoğu'ya kaydırmak için ücretsiz gezi düzenleyecekler. (2013, 17 Eylül). Zaman.
- Avrupa'nın Gençlik Daireleri'nde Yaşanan Acılar Film Olur. (2013, 23 Eylül). Zaman.
- Öcalan'ın Yeni Partisinin Kurultayında 'Gezi' Mesajı". (2013, 28 Ekim). Zaman.
- Hindistan Eşcinsel Evliliği Suç Saydı. (2013, 11 Aralık). Zaman.